

HADTÖRTÉNELMI APRÓSÁGOK

EGY PÉLDAMUTATÓ KURUC EZREDES

(*Winkler Vilmos*)

Egy derék és a haza szabadságáért híven harcoló tiszt emlékéért kívánom feleleveníteni, egyben a középső vezetés történetéről ismert adatainkat eggyel bővíteni. Winkler Vilmos ezredesről nem sokat tudunk, de ami róla fennmaradt, fényesen bizonyítja, hogy ha nem is volt nagy hadvezér, de haza- és szabadságszeretete, valamint vitézsége méltó arra, hogy példaként álljon előttünk. Winkler 1703-ban elsők között csatlakozott a szabadságharchoz, mint gyalogos hadnagy. Csakhamar ezredet toborzott magának és ezredével részt vett Bercsényi felvidéki hadjáratában. Ezredének nagy része volt abban, hogy november 23-án Rajecnél sikerült súlyos csapást mérni a hátráló Ritschan császári tábornokra. A császáriak ezután a Felvidék nyugati részén lévő várakra támaszkodva igyekeztek feltartóztatni a kuruc csapatokat. Winkler ezredes Trencsén vára alatt maradt. Az ostrom azonban sokáig húzódott. A császáriak mindenáron meg akarták tartani Trencsént, hogy Morvaországgal való összeköttetésüket fenntartsák. A vár alatt fekvő Trencsén városa azonban 1704. február 13-án kapitulált s parancsnoka Winkler lett. Trencsén várába azonban a császáriak ekkor is és ismételten többször képesek voltak élelmiszert és friss erőket bevinni, így a fontos vár a szabadságharc végéig a kezükön maradt s Trencsén várost is rövidesen vissza tudták szerezni. Winkler ezredét a trencsényi ostromzárnál Lúzsenszky Sándor ezrede váltotta fel, Winkler feladata pedig a morvaországi portyázó, diversiók hadakozás lett.

1706 márciusában Winklert ezredével a kurucok egyik legfontosabb dunai átkelőhelyénél, a püspöki sáncnál találjuk Thuróczy Gáspár ezredével együtt. Bercsényitől azt a feladatot kapták, hogy tegyenek színleges támadást a császáriak pozsonyi kikötője ellen, közben pedig két kuruc katona egyik oldalról, két paraszt pedig a másik oldalról a kikötőbe lopódva vágja el a császári hídhajók köteleit, ezeket majd leviszi a víz. Ez a fortély sikerült és a kurucok így 30 nagy hajót nyertek. A nem sokkal ezután megkötött fegyverszünet egyelőre véget vetett a harcoknak, ezek felmondása után Esztergom várára irányult mind a kuruc,

mind a császári hadvezetés figyelme. A kurucok által ostrom alá fogott Esztergom felmentésére Stahremberg császári tábornagy indult meg hadaival, elővédjeit Pálffy János tábornok ezredei alkották. Csallóköz a kurucok kezén volt. A fontos nagymagyarai sáncnál öröködött Winkler Vilmos ezredével. A másik ezredet, amelynek feladata hasonló volt a Winkleréhez, most is, — csakúgy, mint az év tavaszán, Thuróczy Gáspár hajdúi alkották. Mellettük volt még Balogh István ezredének egy része.

A nagymagyarai sánc védelme tehát elsőrendűen fontos volt, hogy a császáriak útját elállja. A fontos sánc 1706. szeptember 5-én mégis elveszett, amiben az árulásnak is nagy szerepe volt. Hiába esett el azután szeptember 17-én Esztergom, Stahremberg hadainak már előzőleg megnyílt az útjuk a vár felé. A hősiessen védekező Winkler Vilmos maga is fogságba került a nagymagyarai sáncnál lezajlott harcnál. A fejedelem sokra értékelte Winklert s lehetővé tette, hogy fogságából az első fogolycsere alkalmával kiszabaduljon. Fogságából való kiszabadulása után folyamodványt nyújtott be Rákóczihoz, melyből megtudjuk a nagymagyarai sáncnál lefolyt harc részleteit, de kitűnik belőle Winkler hősiessége is, amelyet ez alkalommal is tanúsított. A folyamodvány, amelyben leírja a nagymagyarai harc lefolyását és utal szegény legény voltára is, a következőképpen szól:

„Az közöleb elmúlt september havának ötödik napján Nagy Magyaránál, az kis Duna mellett való sánczban, az szerencsétlenségnek sorsa mire hozta vala igyemet Nagyságod Méltóságos fejedelmi személye előtt is constál, az holott, noha némelly gonosz akaróim, ne talántán, másként informálták Nagyságodat, de tudyja Isten és regimentembe megharadot némelly tiszték is, mi kípben az ellenség hat óratájban reggel reánk ötvén, egész tizenkét óráigh magunkat oltalmaztunk. Két helyett is az vízen való által menetelit ágyúkkal impediáltam de távulabb ez hol észre sem vehettünk, magoknak járót keresvén csakugyan által mentenek, és azon csekély sánczocskában, kit csak egy nap alatt, az hajdúsághal valamintere erősítettem vala, minden fölül az reánk rohant ellenségnek sokasága csak elnyomott benónket, és magam is csaknem halálos sebekkel rabbá estem tized magammal. Hét paripámot nyergestől, fékestől minden fegyveremet, könnyösömet és két szekeres lovamat kocsimmal együtt, sok szép egyéb portékáimot az ellenség el nyerte, úgy hogy csak kerülettem lévő ezüst portékácskám többre ment volna két száz lat ezöstnél. Azokon kívül csak nem meztelen hadtanak s rabsághomban ezöst pénzen kellett élnem Posonyban és az borbélyokra is alkalmas költséget tennem; mire való nézve nagy könyörgésemre, mint ott helyben mint Szluha Ferencz uramtul adjutántom által többet száz tíz rhénes forintoknál kellett contrahálnom. Mivel pedig Nagyságod fejedelmi kegyelmessége által Isten nemsokára azon rabsághomból kiszabadítván: kívánom alázatossan továbbá is Nagyságodhoz, mint kegyelmes uramhoz s

édes nemzetemhez szíves kész szolgálatomat és hívségemet utolsó csöp véreimig contribuálnom, már Istennek hála, magham is hajdan helyre álok súllyos sebeimből, s naponként regimentemnek restaurációjában anynyira serénykedem, hogy már alkalmassént hét százon hajdúimat egyben gyűjtettem, de mint hogy kegyelmes uram ilyen nagy romlásban és kár-vallásban estem, úgy hogy két ezer forinthig akármi könnyen elvesztetem, szegénylegény lévén magamot tovább való kampániára nem reparálhatom, hacsak Nagyságod magával született fejedelmi kegyelmessége által nem szubleváltatom.

Könyörgem azért leborult nagy alázatossággal mint kegyelmes uramnak, Nagyságodnak valamely fejér pénzbeli költséggel méltóztassék Nagyságod megsegíteni, minthogy sem fegyver, sem lovakot sem más tábori készöletemet másként meg nem szerezhetem, aszerint fölülírt adóságot nem lehet máskíppen exolválnom.

Nemkülönbén nagyobbára el fegyvertelenedet hajdúimnak is fegyverek iránt méltóztassék kegyelmesen Nagyságod tekintetes Sréter János artoleria inspectorának, uramnak ő kegyelmének parancsoini bár csak száz flintáig, mint hogy úgy is tavaly, az franczia közzé assignáltatott hajdúim is többet száz flintáknál vittének vala el, segitetni hic et nunc regimentemet, kiért kívánom, hogy az Úr Isten Nagyságod fejedelmi fegyverét minden ellenségi ellen édes hazánk javára és boldogulássára diadalmassá tegye és Nagyságod életit is számos esztendőkre terjessze kegyelmes válaszát óhajtozva várván.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak

Méltatlan, de igaz és holtigh való alázatos hív szolgája

Vinkler Vilhelm."

A hú ezredes eme folyamodványára a fejedelem 1707. január 26-án Rozsnyóról így válaszolt:

„Committáltatott Nagyságos Hellenbach János bányavárosi kamarák adminisztrátorának reflexióban, vévén azon belől írt instansnak az haza szolgálattában lett hűséges magaviseletét, adgyon számára fejér pénzbül 400 rhénes forintokat az hova is ezen parancsolatunk mellett, recurálván fogyatkozás nélkül azon deputátomat kezéhez vehetni Rosnaviaé die 26-ta mensis januarii anno 1707.

F. Rákóczi m. p.

*Sigismundus Jánoki m. p.
Franciscus Aszalay m. p.*¹

A fejedelem tehát 400 forintot, azaz a legmagasabb összeget adatta vitéz ezredesének. Ennyit csak azoknak fizettetett ki folyamodványukra,

¹ OL. A. Rákóczi szabadságharc levéltára. II. 2. f.

akiknek katonai vagy más vonalon kiváló érdemeik voltak. Winkler ezek közé tartozott, nemsokára ismét bebizonyította, hogy méltó a jutalmazásra. Ezrede Ocskay dandárába volt osztva, s ennek keretein belül működött, de Winkler más feladatokat is kapott. 1707 őszén reá volt bízva a Trencsén megyei szlovák népfelkelés megszervezése. Winkler ezt a Zsolna és Kisuca vidéki népfelkelést hadnagyságokra osztotta. Ez jelentős erőt jelentett volna, hiszen Trencsén vármegyében 7070 fegyverfogható szlovákot írtak össze, de mivel lőfegyvere csak 978-nak volt, a fegyverhiány lehetetlenné tette a népfelkelés szélesebb körű alkalmazását.

A kurucok ügye a trencsényi csata után lehanyatlott. A császáriak előnyomulását azonban még egy ideig fel tudták tartóztatni. Segítségükre voltak a kisebb-nagyobb hegyi várak, ezeknek védelmét azonban megfelelő emberekre kellett bízni. Winklernek az árvaí és trencsényi szlovákokból toborzott hajdúi úgy látszik különösen a sáncok és várak őrzéséhez értettek. Az ezred a trencsényi csata után öt Trencsén megyei várban, a csácai sáncban, Bajmócon és Árva várában volt beosztva. A legerősebb vár ezek közül Árva volt, itt maga Winkler volt a parancsnok mintegy 350 hajdú felett. A többi kisebb vár gyorsan elesett, de Árva kemény diót jelentett a császáriaknak. Bajmócon is egy ideig feltartóztatta az ellenséget Marsinszky, a Winkler ezred őrnagya, akinek alig volt több ereje egy századnál. A kisebb várak eleste után egyre több császári zúdult Árva várára. Winkler ígéretet tett, hogy a várat az elégtelen létszám ellenére két hónapig védeni fogja. A feladást kérő Pálffy Jánosnak pedig „rövid, de gömbölyű“ feleletet adott, azaz nem volt hajlandó alkudozásokba bocsátkozni. Rákóczi örömmel írta az elszánt várvédőkről: „Árva várát csak bízgatni kell, hiszem Istenemet, két hónap alatt lesz is mód segítségére, penig hogy oly resolútióval vannak, azmint esküvésekből kitetszik.“

Híabavaló volt Rákóczi reménye. A két hónap már letelt és még mindig nem érkezett meg a felmentés a várba, ahol már az élelmiszer is fogytán volt. Winkler ígéretén felül még egy hónapig tartotta a várat Ebergényi, Lancken és Tollet császári tábornokok csapatai ellen. A körülzárás negyedik havának elején, 1709. április 10-én azonban már kénytelen volt alkudozásba bocsátkozni az ellenséggel a vár feladásáról, noha ő és tisztjei el voltak szánva a harc tovább folytatására. A koplaló hajdúk azonban már elküldvetlenedtek és így április közepén a vár császári kézre került. Winkler most már másodízben került ellenséges fogságba és Heister Györbe vitette. Mostani fogsága azonban hosszabb volt az elsőnél. Nem tudjuk, mikor szabadult ki az ellenség börtönéből, lehetséges, hogy csak a szatmári béke után. Minden esetre azon kuruc tiszték közé tartozott, akik a haza iránti kötelességüket komolyan vették és nem rajtuk múlt, hogy a szabadságharc hősiességük után mégis elbukott.

Gottreich László